اخبار

ابلاغ سلام رهبر انقلاب به خانواده‌های ۳ شهید ارتش در جنگ ۱۲ روزه

حجت‌الاسلام والمسلمین عباس محمدحسنی نماینده ولی‌فقیه و رئیس سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش، در دیدار با خانواده‌های شهیدان صفادل، عرفانیان و جمشیدی از شهدای جنگ تحمیلی ۱۲ روزه، ضمن ابلاغ سلام رهبر معظم انقلاب اسلامی مدظله العالی، صبر و شجاعت خانواده‌های شهدا را ستودنی توصیف کرد و گفت: خانواده‌های معظم و معزز شهدا گنجینه‌های ارزشمندی برای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران هستند و دیدار با این عزیزان، مایه افتخار است.

پیگیری قضایی جنایات آمریکا و اسرائیل آغاز شده است

وزیر دادگستری در حاشیه دیدار با خانواده یکی از شهدای حملات اخیر رژیم صهیونیستی و آمریکا به ایران گفت: پس از تأکید مقام معظم رهبری مبنی بر پیگیری حقوقی این جنایات، تقسیم کاری میان دستگاه‌های ذی‌ربط صورت گرفته و اکنون روند پیگیری حقوقی این پرونده‌ها در مراجع داخلی و بین‌المللی آغاز شده است.

امین‌حسین رحیمی با اشاره به مستندات متعدد موجود از این جنایات اظهار داشت: حتی اگر برخی مجامع بین‌المللی تحت نفوذ قدرت‌های سلطه‌گر مانع تحقق عدالت شوند، این مسیر را رها نخواهیم کرد و مستندات روشن ما درباره تخلفات رژیم صهیونیستی و آمریکا، ظرفیت لازم برای طرح دعوا و محکومیت آنها را داراست.

رد اتهام‌های بی‌اساس آمریکا و چند کشور دیگر غربی علیه ایران

اسماعیل بقایی، سخنگوی وزارت امور خارجه اقدام آمریکا، فرانسه و چند کشور دیگر غرب در تکرار اتهام‌های بی‌اساس و مضحک علیه ایران را به عنوان فرافکنی آشکار و تلاش برای انحراف افکار عمومی از مهم‌ترین موضوع روز یعنی نسل‌کشی در فلسطین اشغالی توصیف و محکوم کرد. سخنگوی وزارت امور خارجه با رد اتهام‌های امنیتی مطرح‌شده از سوی این کشورها، تصریح کرد: آمریکا، فرانسه و دیگر کشورهای امضاکننده بیانیه ضدایرانی، خود به عنوان حامی و میزبان عناصر و گروهک‌های تروریست و خشونت‌طلب باید پاسخگوی اقدامات خلاف حقوق بین‌الملل در حمایت از تروریسم باشند.

مرشایمر:

اسرائیل به دنبال سوریه‌ای کردن ایران است

پروفسور جان مرشایمر، متفکر برجسته روابط بین‌الملل، استاد دانشگاه شیکاگو و یکی از کارشناسان مطرح در حوزه واقع‌گرایی در روابط بین‌الملل، در گفت‌وگوی اخیر خود با «تاکر کارلسون» مجری مشهور آمریکایی، با اشاره به هدف رژیم صهیونیستی علیه ایران گفت: در موضوع ایران، هنگامی که شما درباره برنامه هسته‌ای و برنامه غنی‌سازی اورانیوم این کشور صحبت می‌کنید، برخی ادعا می‌کنند تنها هدف در موضوع ایران، جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای است اما اسرائیل به دنبال تجزیه ایران و تبدیل آن به سوریه است.

وی ادامه داد: اسرائیل خواستار همسایگانی درهم شکسته شده و ضعیف است. به اردن و مصر نگاه کنید! این ۲ کشور از لحاظ اقتصادی به آمریکا وابسته هستند و واشنگتن از اهرم فشار بسیاری علیه هر ۲ کشور برخوردار است.

آمریکا تحریم‌های تازه‌ای مرتبط با ایران اعمال کرد

در ادامه اقدامات ضدایرانی آمریکا، خزانه‌داری این کشور از تحریم ۵ نهاد و یک فرد به بهانه برنامه پهپادی ایران خبر داد. طبق بیانیه منتشر شده بر تارنمای این وزارتخانه، دفتر کنترل دارایی‌های خارجی خزانه‌داری ایالات متحده (OFAC) ۵ نهاد و یک فرد مستقر در ایران، هنگ‌کنگ، تایوان و چین را به اتهام بی‌اساس تهیه فناوری برای حمایت از شرکت صنایع تولید هواپیماسازی ایران تحریم کرد.

استرالیا در آزمایش نخستین ماهواره‌بر خود ناکام ماند

آرزوی شما، خاطره ماست

فناوری فضایی یکی از پیچیده‌ترین و پیشرفته‌ترین حوزه‌های علمی و صنعتی است که سطح توسعه‌یافتگی علمی، فنی و اقتصادی یک کشور را به نمایش می‌گذارد. جمهوری اسلامی ایران با وجود تحریم‌های سنگین بین‌المللی و محدودیت‌های مالی و فناوری، با اتکا به دانش بومی و همت متخصصان جوان خود، به یکی از کشورهای پیشرو در این عرصه تبدیل شده است.

ایران اواخر دهه ۱۳۴۰ شمسی به عضویت سازمان بین‌المللی ارتباطات ماهواره‌ای درآمد اما جهش اصلی از دهه ۱۳۸۰ آغاز شد؛ زمانی که ایران با طراحی و ساخت ماهواره‌های بومی و توسعه ماهواره‌برهای داخلی، به جمع معدود کشورهای دارای چرخه کامل فناوری فضایی پیوست. این چرخه شامل طراحی و ساخت ماهواره، توسعه پرتابگر، ایجاد پایگاه‌های پرتاب و راه‌اندازی ایستگاه‌های کنترل و دریافت داده است و ایران را در زمره ۱۰ کشور جهان با توانایی پرتاب مستقل ماهواره قرار داده است؛ جایگاهی که نشان از خودکفایی و اقتدار علمی جمهوری اسلامی دارد.

تا امروز ایران بیش از ۱۵ پرتاب موفق ماهواره‌ای انجام داده است. نخستین گام با پرتاب ماهواره «سینا ۱» در سال ۱۳۸۴ با پرتابگر روسی سایوز برداشته شد. این ماهواره مخابراتی - تحقیقاتی، ایران را به چهل‌وسومین کشور دارای ماهواره مداری تبدیل کرد اما نقطه عطف، سال ۱۳۸۷ با پرتاب ماهواره «امید» رقم خورد. این ماهواره کاملا بومی با ماهواره‌بر «سفیر ۱» به مدار پایین زمین (LEO) در ارتفاع ۲۵۰ تا ۳۵۰ کیلومتری تزریق شد و ایران را به نهمین کشور جهان با توانایی پرتاب مستقل ماهواره تبدیل کرد. ماهواره ««امید» با وزن ۲۷ کیلوگرم، مأموریت‌های مخابراتی و تحقیقاتی خود را با موفقیت انجام داد.

پس از آن، ایران پرتاب‌های متعددی را با ماهواره‌برهای ساخت داخل انجام داد. سال ۱۳۹۰ ماهواره «رصد» با ماهواره‌بر «سفیر 1B» پرتاب شد و قابلیت تصویربرداری از سطح زمین را به نمایش گذاشت. سال ۱۳۹۱ ماهواره «نوید» با همین پرتابگر به مدار رسید و داده‌های سنجش از دور را برای کاربردهای علمی و کشاورزی ارائه کرد. ماهواره «فجر» در سال ۱۳۹۳ با ماهواره‌بر «سفیر ۲» پرتاب شد و به عنوان نخستین ماهواره ایرانی با قابلیت انتقال مداری، توانایی مانور در فضا را نشان داد. سال ۱۳۹۸ ماهواره مخابراتی «ناهید ۱» با ماهواره‌بر «سیمرغ» به فضا فرستاده شد و فناوری‌های ارتباطی در باند Ku را آزمایش کرد.

یکی از دستاوردهای برجسته ایران در حوزه فضایی، پرتاب موجود زنده به فضاست. سال ۱۳۹۱ ایران با پرتاب کپسول زیستی «پیشگام» حامل یک میمون به ارتفاع زیرمداری (حدود ۱۲۰ کیلومتری) با استفاده از کاوشگر «پیشگام»، گام مهمی در مسیر تحقیقات زیستی فضایی برداشت. این کپسول زیستی با موفقیت به زمین بازگشت و میمون در سلامت کامل بازیابی شد. سال ۱۳۹۲ کپسول زیستی «پژوهش» یک میمون دیگر را به فضا برد و بار دیگر بازگشت موفقیت‌آمیز آن، توانایی ایران در مدیریت مأموریت‌های زیستی را نشان داد. این پرتاب‌ها که پیش‌نیاز توسعه فناوری‌های اعزام انسان به فضاست، ایران را در کنار کشورهایی مانند آمریکا، روسیه، چین و چند کشور معدود دیگر قرار داد که توانایی انجام چنین مأموریت‌هایی را دارند.

پرتاب کپسول زیستی «کاووس» در سال ۱۴۰۲ با ماهواره‌بر «سلمان»، این مسیر را تکمیل کرد و ایران را به ششمین کشور جهان با قابلیت پرتاب موجود زنده به فضا تبدیل کرد.

با این تجربه‌ها، در دهه ۱۴۰۰ ایران گام‌های بلندتری را به سمت فضا برداشت. ماهواره‌های نظامی «نور ۱» و «نور ۲» به ترتیب به فاصله یک سال، با ماهواره‌بر سه‌مرحله‌ای و تمام‌ایرانی «قاصد» به مدارهای ۴۲۵ و ۵۰۰ کیلومتری تزریق شدند و با ارائه تصاویر دقیق سنجشی، توانایی‌های نظارتی ایران را تقویت کردند. سال ۱۴۰۲ ماهواره‌های «مهدا» و «ثریا» پرتاب شدند. ماهواره «ثریا» با وزن ۵۰ کیلوگرم، با ماهواره‌بر «قاصد» به مدار ۷۵۰ کیلومتری رسید که بالاترین مدار عملیاتی ماهواره‌های ایرانی تا آن زمان بود.

سال ۱۴۰۳ ماهواره‌های کوچک «هدهد» و «کوثر»، ساخته‌شده توسط شرکت دانش‌بنیان امیدفضا، با ماهواره‌بر «قاصد» پرتاب شدند و نشان‌دهنده ورود بخش خصوصی به صنعت فضایی ایران بودند. همچنین ماهواره «ناهید ۲» سال ۱۴۰۴ با پرتابگر سایوز (از طریق همکاری با روسیه) به مدار تزریق شد و فناوری‌های پیشرانش بومی و ارتباطات پیشرفته را آزمایش کرد. اکنون ایران با پرتاب‌های متعدد و موفقیت‌آمیز، جایگاه خود را در مدار پایین زمین (LEO) تثبیت کرده و حضور پایدار خود را در این مدار استراتژیک به ثبت رسانده است. مدار LEO که معمولا در ارتفاع ۲۰۰ تا ۲۰۰۰ کیلومتری قرار دارد، برای ماهواره‌های سنجش از دور، مخابراتی و تحقیقاتی کاربرد گسترده‌ای دارد. ایران با تزریق ماهواره‌هایی مانند «ثریا» به مدار ۷۵۰ کیلومتری و «نور ۲» به مدار ۵۰۰ کیلومتری، توانایی عملیاتی خود را در این مدار به اثبات رسانده است. این دستاورد حالا ایران را به یکی از معدود کشورهای جهان با حضور دائم در مدار LEO تبدیل و پایه‌ای محکم برای گام‌های بعد در فناوری فضایی فراهم کرده است.

جمهوری اسلامی ایران در توسعه زیرساخت‌های فضایی نیز پیشرفت‌های چشمگیری داشته است. ماهواره‌برهای بومی مانند «سفیر»، «سیمرغ»، «قاصد» و «سلمان»، امکان تزریق ماهواره‌هایی با وزن تا ۲۰۰ کیلوگرم به مدارهای پایین زمین را فراهم کرده‌اند. پایگاه پرتاب چابهار، به عنوان یکی از پیشرفته‌ترین پایگاه‌های فضایی منطقه، قابلیت پرتاب‌های مداری و زیرمداری را دارد. ایستگاه‌های کنترل و دریافت داده در نقاط مختلف کشور، داده‌های ماهواره‌ای را با دقت بالا مدیریت می‌کند. توسعه فناوری‌های کلیدی مانند پیشرانش بومی (استفاده‌شده در ناهید ۲)، باتری‌های فضایی و حسگرهای پیشرفته، ایران را به خودکفایی در این حوزه نزدیک کرده است.

■ صحبت از کدام جایگاه است؟

برای درک جایگاه ایران، مقایسه توانمندی‌های کشورمان با دیگر کشورها ضروری است. مثلا در روزهای اخیر نخستین تلاش استرالیا برای پرتاب موشک مداری «اریس» ناموفق بود. این موشک تنها ۱۴ ثانیه پس از پرتاب سقوط کرد. استرالیا فاقد پرتابگر بومی عملیاتی، پایگاه پرتاب مستقل و ماهواره‌های پیشرفته است و برای پرتاب‌های خود به همکاری با شرکت‌های خارجی وابسته است.

در مقابل، ایران از سال ۱۳۸۷ توانایی پرتاب مستقل ماهواره را کسب کرده و تاکنون بیش از ۱۵ ماهواره به مدار LEO فرستاده و چرخه کامل فناوری فضایی را در اختیار دارد. در مقایسه با کشورهای دیگر نیز ایران جایگاه برتری در میان کشورهای در حال توسعه دارد. به عنوان مثال، برزیل با وجود تلاش‌های چندین ساله، همچنان نتوانسته ماهواره‌ای را به طور مستقل به مدار تزریق کند و برنامه فضایی خود را محدود کرده است. ترکیه، از کشورهای فعال منطقه هم فاقد پرتابگر بومی است و برای پرتاب ماهواره‌های خود به کشورهای دیگر وابسته است. در غرب آسیا، جایی که عربستان از سوی جریان غربگرا به عنوان الگوی توسعه معرفی می‌شود، ایران تنها کشوری است که توانایی پرتاب مستقل ماهواره را دارد و در تولید علم هوافضا رتبه اول منطقه را به خود اختصاص داده است.

حتی در مقایسه با کشورهایی مانند کره‌شمالی و اوکراین که توانایی پرتاب دارند، ایران در فناوری‌های ماهواره‌ای مانند پیشرانش و ارتباطات، پیشرفته‌تر عمل کرده است. در سطح جهانی، ایران در میان ۱۰ کشور برتر با توانایی پرتاب مستقل ماهواره قرار دارد؛ جایگاهی که بالاتر از بسیاری از کشورهای صنعتی مانند کانادا، استرالیا و برزیل است.

بر اساس گزارش‌های بین‌المللی تا سال ۱۴۰۴ ایران در تولید مقالات علمی حوزه هوافضا رتبه ۱۲ جهان و در تعداد پرتاب‌های فضایی رتبه ۸ جهان را کسب کرده است.

■ به سوی ژئو

مهم‌ترین برنامه ایران برای آینده فضایی، دستیابی به مدار زمین‌آهنگ (GEO) است که در ارتفاع ۳۶ هزار کیلومتری سطح زمین قرار دارد. مدار GEO به دلیل موقعیت ثابت نسبت به زمین، برای ماهواره‌های مخابراتی، پخش تلویزیونی و خدمات اینترنتی حیاتی است. دستیابی به این مدار نیازمند پرتابگرهای سنگین‌تر و فناوری‌های پیشرفته‌تر است، زیرا ماهواره‌های GEO وزن بیشتری داشته و نیاز به تزریق دقیق به مدار دارند. ایران با توسعه ماهواره‌برهایی مانند سری «ذوالجناح» و برنامه‌ریزی برای پرتابگرهای سنگین‌تر، در مسیر دستیابی به این هدف استراتژیک گام برمی‌دارد. دستیابی به مدار GEO اهمیت بی‌نظیری برای ایران دارد؛ نخست اینکه ماهواره‌های GEO امکان ارائه خدمات اینترنتی پرسرعت، ارتباطات تلفنی و پخش تلویزیونی به سراسر کشور و حتی منطقه را فراهم می‌کنند؛ امری که به کاهش شکاف دیجیتال، بویژه در مناطق محروم، کمک می‌کند. دوم آنکه ماهواره‌های مخابراتی در مدار GEO می‌توانند درآمدهای قابل توجهی از طریق ارائه خدمات ارتباطی به کشورهای همسایه ایجاد و ایران را به بازیگری کلیدی در اقتصاد فضایی منطقه تبدیل کنند. مهم‌تر اینکه ماهواره‌های GEO با قابلیت‌های نظارتی و ارتباطی پیشرفته، توانایی ایران در مدیریت بحران‌های منطقه‌ای و نظارت بر تحرکات استراتژیک را تقویت می‌کنند. از سوی دیگر، توسعه پرتابگرهای سنگین و ماهواره‌های GEO وابستگی ایران به کشورهای دیگر برای خدمات مخابراتی را به حداقل می‌رساند و در نهایت، دستیابی به مدار GEO، ایران را به جمع معدود کشورهای دارای این فناوری (مانند آمریکا، چین، روسیه و هند) اضافه می‌کند و جایگاه ما را در معادلات جهانی ارتقا می‌دهد.

■ فراتر از مرزهای علم

اهمیت فناوری فضایی برای ایران فراتر از دستاوردهای علمی است و در ابعاد راهبردی، اقتصادی و اجتماعی تأثیرات عمیقی دارد. از منظر امنیت ملی، ماهواره‌های نظامی مانند «نور ۱» و «نور ۲» با ارائه تصاویر دقیق، توانایی نظارت بر تحرکات منطقه‌ای را تقویت کرده و می‌توانند به رصد تهدیدات خارجی کمک کنند. از نظر اقتصادی، ماهواره‌هایی مانند «ناهید ۲» امکان ارائه خدمات ارتباطی، اینترنت اشیا (IoT) و ارتباطات اضطراری را فراهم می‌کنند که به رشد اقتصاد دیجیتال و توسعه مناطق محروم کمک می‌کند.

از منظر اجتماعی نیز ماهواره‌های سنجش از دور در پایش بلایای طبیعی مانند سیل و زلزله نقش کلیدی دارند و داده‌های آنها به کمک مدیریت بحران برای کاهش خسارات می‌آید.

جملگی این دستاوردها، بویژه در شرایط تحریم، ایران را به الگویی برای کشورهای در حال توسعه تبدیل کرده و الهام‌بخش ملت‌هایی است که به دنبال خودکفایی علمی و فنی هستند. ارزش برخورداری جمهوری اسلامی ایران از علم و فناوری فضایی و چنین پیشینه موفقی، زمانی آشکار می‌شود که بدانیم اغلب کشورهای دنیا در گام نهادن در مسیری که ایران ۲ دهه قبل آغاز کرد، همچنان ناکام و شکست‌خورده هستند.

نقدی بر اظهارات مسعود پزشکیان درباره مناسبات ایران و باکو

چه خوش بی مهربونی هر دو سر بی!

مصطفی نصری

اظهارات اخیر مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور درباره روابط با جمهوری آذربایجان و اشاره به اینکه «آذربایجان قوم و خویش ما است» و مقصر جلوه دادن ایران در عدم برقراری ارتباط مناسب با این کشور در مقایسه با روابطی که اسرائیل با این رژیم دارد، اگرچه با نیت بهبود روابط بیان شده اما از منظر دیپلماتیک و سیاسی با واقعیت‌های موجود همخوانی ندارد. ایران در طول ۳ دهه گذشته همواره سیاست حسن همجواری و حمایت از حکومت حاکم بر باکو را در پیش گرفته اما دولت الهام علی‌اف با اقدامات ضدایرانی، از جمله همکاری با رژیم صهیونیستی به این سیاست پاسخ منفی داده است. مقصر دانستن ایران در وضعیت کنونی روابط دوجانبه نه‌تنها با تاریخچه روابط ۲ کشور سازگار نیست، بلکه ممکن است به تضعیف موضع ایران منجر شود. دیپلماسی موفق نیازمند ادبیات رسمی، تأکید بر منافع ملی و واکنش متناسب به اقدامات طرف مقابل است. ایران باید ضمن حفظ اشتراکات فرهنگی و تاریخی با باکو، به اقدامات ضدایرانی آن واکنش نشان دهد و از طریق مذاکرات هدفمند و همکاری‌های اقتصادی به بهبود روابط دوجانبه کمک کند. روابط ایران و باکو تنها در صورتی بهبود خواهد یافت که ۲ طرف بر اساس اصل احترام متقابل و منافع مشترک عمل کنند و نه فقط یک طرف، یعنی ایران.

■ تاریخچه روابط ایران و جمهوری باکو

جمهوری آذربایجان پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱ به عنوان یک کشور مستقل شکل گرفت. ایران یکی از نخستین کشورهایی بود که استقلال باکو را به رسمیت شناخت و سیاست حسن همجواری را در قبال این کشور همسایه در پیش گرفت. روابط ۲ کشور در دهه ۱۹۹۰، بویژه در زمان ریاست‌جمهوری حیدر علی‌اف، از عمق و استحکام نسبی برخوردار بود. ایران در جریان جنگ اول قره‌باغ به حمایت دیپلماتیک و حتی نظامی از باکو پرداخت. نیروهای نظامی ایران به طور مستقیم و غیرمستقیم در حمایت از باکو مشارکت داشتند و این حمایت‌ها به پیروزی باکو در برخی جبهه‌ها کمک کرد. پس از روی کار آمدن الهام علی‌اف در سال ۲۰۰۳، ایران همچنان سیاست همسایگی مسالمت‌آمیز را ادامه داد. در حوزه دیپلماتیک، ایران بارها بر تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان تأکید و از بازپس‌گیری قره‌باغ توسط باکو در جنگ دوم قره‌باغ حمایت کرد. ایران به طور رسمی اعلام کرد قره‌باغ بخشی از خاک آذربایجان است و اشغال آن توسط ارمنستان غیرقانونی بوده. این موضع‌گیری نشان‌دهنده تعهد ایران به حفظ روابط دوستانه با همسایه شمالی خود بود.

با این حال، سیاست‌های دولت الهام علی‌اف در سال‌های اخیر بتدریج از مسیر همسایگی دوستانه فاصله گرفت و به سمت تقابل با ایران حرکت کرد. این تغییر رویکرد، بویژه در همکاری‌های نظامی و امنیتی با رژیم صهیونیستی، به یکی از نقاط حساس در روابط دوجانبه تبدیل شد.

■ سیاست‌های ضدایرانی باکو

دولت الهام علی‌اف در سال‌های اخیر اقدامات متعددی را در پیش گرفته که به طور مستقیم یا غیرمستقیم علیه منافع ایران بوده است. برخی از این اقدامات عبارتند از:

۱- مواضع و اظهارات ضدایرانی

رسانه‌های دولتی و مقامات رسمی باکو بارها اظهارات و مواضع ضدایرانی اتخاذ کرده‌اند. این اظهارات گاهی به صورت توهین‌آمیز علیه مقامات ایرانی و حتی فرهنگ و تاریخ مشترک ۲ ملت بوده است. چنین مواضعی نه‌تنها به روابط دیپلماتیک آسیب زده، بلکه احساسات عمومی در ایران را نیز جریحه‌دار کرده است. شدت این اظهارات و مواضع توهین‌آمیز به گونه‌ای بوده که باعث رنجش و نارضایتی آذری‌زبان‌ها در ایران شد.

۲- سرکوب متدینان و محدودیت‌های مذهبی

دولت باکو سیاست‌های سخت‌گیرانه‌ای علیه اقشار مذهبی و متدینان این کشور اعمال کرده است. عزاداری برای اهل‌بیت(ع) که بخش مهمی از فرهنگ دینی بخش بزرگی از مردم آذربایجان است، در این کشور با محدودیت‌های شدیدی مواجه و در مواردی کاملا ممنوع اعلام شده است. همچنین گزارش‌هایی از دستگیری و حتی شهادت افرادی به اتهام ارتباط با ایران منتشر شده است. این اقدامات، بویژه در میان جامعه مذهبی ایران واکنش‌های منفی گسترده‌ای به دنبال داشته است.

۳- حمایت از جریان‌های پان‌ترکیست

یکی دیگر از سیاست‌های چالش‌برانگیز باکو، حمایت از جریان‌های پان‌ترکیست در داخل و خارج از آذربایجان بوده است. این جریان‌ها گاهی با طرح ادعاهای ارضی و تاریخی علیه ایران، به تنش در روابط دوجانبه دامن زده است. حمایت دولت باکو از چنین جریان‌هایی، بویژه در مناطق مرزی ایران، به نگرانی‌های امنیتی در تهران منجر شده است.

۴- اصرار بر دالان زنگزور

یکی از مسائل جنجالی در روابط ایران و آذربایجان، اصرار باکو بر ایجاد دالان زنگزور است. این دالان که قرار است نخجوان را به آذربایجان متصل کند، زمانی به تهدیدی علیه امنیت ملی و تمامیت ارضی ایران تبدیل می‌شود که بدانیم این دالان در راستای قطع ارتباط مستقیم ایران با ارمنستان و اروپا، دستکاری مرزهای باسابقه و تاریخی، همچنین زمینه‌سازی برای ورود ناتو به منطقه طراحی شده است. تهران بارها اعلام کرده هرگونه تغییر در مرزهای جغرافیایی منطقه غیرقابل قبول است. با این حال، دولت آذربایجان با حمایت ترکیه و برخی بازیگران خارجی، بر این پروژه پافشاری کرده و این موضوع به یکی از نقاط اصلی اختلاف تبدیل شده است. نکته بسیار مهم درباره دالان زنگزور این است که این دالان بخشی از استراتژی اردوغان و علی‌اف برای ایجاد یک جغرافیای جدید در منطقه است. اردوغان و علی‌اف در سال‌های اخیر جاه‌طلبی‌های خطرناکی را در منطقه قفقاز پیگیری می‌کنند و بر اساس مواضع اعلام‌شده، بهانه این جاه‌طلبی تشکیل یک اتحادیه شامل کشورهای ترک‌زبان است؛ موضوعی که خطرات آن برای کشورهای منطقه و همسایه واضح است.

۵- همکاری با رژیم صهیونیستی

اوج سیاست‌های ضدایرانی دولت الهام علی‌اف را می‌توان در همکاری نزدیک با رژیم صهیونیستی مشاهده کرد. شواهد متعددی نشان می‌دهد اسرائیل از خاک جمهوری باکو برای عملیات نظامی و جاسوسی علیه ایران استفاده کرده است. به عنوان مثال، گزارش‌هایی از استفاده جنگنده‌ها و پهپادهای اسرائیلی از حریم هوایی آذربایجان برای ورود به ایران منتشر شده است. همچنین کشف مخزن سوخت یک جنگنده اسرائیلی در دریای خزر، نشانه‌ای دیگر از این همکاری است. این اقدامات نه‌تنها نقض حسن همجواری است، بلکه به طور مستقیم امنیت ملی ایران را تهدید می‌کند. علی‌اف در سال‌های اخیر به یک همپیمان استراتژیک برای رژیم صهیونیستی تبدیل شده و کاملا واضح است هدف او از این همپیمانی با رژیم صهیونیستی، تقابل با ایران و اعمال فشار بر تهران است.

■ نقدی بر اظهارات پزشکیان

اظهارات مسعود پزشکیان مبنی بر اینکه «آذربایجان قوم و خویش ما است» و مقصر دانستن ایران در عدم برقراری ارتباط مناسب با این کشور، از چند جهت قابل نقد است.

۱- نادیده گرفتن تاریخچه حمایت‌های ایران

پزشکیان در اظهارات خود به حمایت‌های گسترده ایران از آذربایجان، چه در حوزه دیپلماتیک و چه نظامی، اشاره‌ای نکرده است. ایران نه‌تنها در جنگ‌های قره‌باغ از آذربایجان حمایت کرد، بلکه در تمام سال‌های پس از استقلال این کشور، سیاست حسن همجواری را رعایت کرده است. نادیده گرفتن این واقعیت‌ها و مقصر دانستن ایران، تصویری نادرست از روابط دوجانبه ارائه می‌دهد.

۲- ساده‌سازی روابط دیپلماتیک

روابط بین‌الملل و دیپلماسی بر اساس منافع ملی و اصل عمل متقابل شکل می‌گیرد. اظهارات پزشکیان با اشاره به «قوم و خویش» بودن ۲ ملت، بیش از حد احساساتی و غیررسمی است. در حالی که اشتراکات فرهنگی و تاریخی بین ۲ کشور می‌تواند به عنوان یک مزیت در روابط دوجانبه عمل کند اما اتخاذ ادبیات غیررسمی و ساده‌انگارانه در فضای دیپلماتیک ممکن است به سوءتفاهم‌ها و حتی سوءاستفاده طرف مقابل منجر شود. در دیپلماسی هرگونه اظهارنظر باید با دقت و بر اساس واقعیت‌های سیاسی - تاریخی بیان شود.

۳- نادیده گرفتن اقدامات ضدایرانی جمهوری باکو

پزشکیان بدون توجه به اقدامات ضدایرانی دولت الهام علی‌اف، از جمله همکاری با اسرائیل، سرکوب متدینان و حمایت از جریان‌های پان‌ترک، ایران را به طور یک‌جانبه مقصر معرفی کرده است. این موضوع می‌تواند این پیام را به باکو منتقل کند که ایران حساسیت لازم را برای واکنش نشان دادن به دشمنی‌های علی‌اف و اقدامات او علیه امنیت ملی کشورمان ندارد. قطعا چنین سیاستی به تشویق رفتارهای خصمانه بیشتر از سوی جمهوری باکو منجر می‌شود.

مقصر دانستن ایران در وضعیت کنونی روابط با باکو، ممکن است به تضعیف موضع ایران در مذاکرات آینده با این کشور منجر شود. این اظهارات می‌تواند به عنوان نشانه‌ای از ضعف ایران در برابر سیاست‌های تقابلی باکو تفسیر شود و به جای ترغیب باکو به تغییر رفتار، به ادامه و حتی تشدید سیاست‌های ضدایرانی این کشور بینجامد.

■ لزوم اتخاذ ادبیات رسمی در دیپلماسی

یکی از نکات مهم در نقد اظهارات پزشکیان، ضرورت استفاده از ادبیات رسمی و مبتنی بر منافع ملی در اظهارنظرهای دیپلماتیک است. روابط بین‌الملل بر اساس اصل عمل متقابل و منافع ملی شکل می‌گیرد. اظهارات احساسی و غیررسمی، حتی درباره کشورهایی که روابط دوستانه با ایران دارند، ممکن است به سوءتفاهم و کاهش اعتبار ایران در صحنه بین‌المللی منجر شود. درباره کشوری مانند جمهوری آذربایجان که در سال‌های اخیر سیاست‌های خصمانه‌ای علیه ایران اتخاذ کرده، استفاده از چنین ادبیاتی به مراتب نادرست‌تر هم هست. دیپلماسی موفق نیازمند دقت در انتخاب کلمات، تأکید بر منافع ملی و حفظ موضع مقتدرانه است. ایران باید در اظهارات رسمی خود، ضمن تأکید بر اشتراکات فرهنگی و تاریخی، به اقدامات ضدایرانی باکو واکنش نشان دهد و خواستار تغییر رفتار این کشور شود. این رویکرد نه‌تنها به حفظ منافع ملی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به بهبود روابط دوجانبه در بلندمدت منجر شود.